
HOM-binnenkrant

Heemkring Opwijk- Mazenzele 20 jaar

1. Beknopt overzicht van 20 jaar werking en organisatie

In het spoor van de publicatie van de heruitgave van de *Geschiedenis van Opwijk* (Jan Lindemans) door de plaatselijke Davidsfondsafdeling in oktober 1983, werd in Opwijk, vanuit privé initiatief een plaatselijke heemkundige kring opgericht.

Diverse voorafgaande contacten, besprekingen en vergaderingen met mensen waarvan de betrokkenheid, de belangstelling en de kennis voor heemkunde, plaatselijke geschiedenis, familiekunde, folklore,... bekend waren, vonden plaats in de loop van het laatste trimester van 1983. De oprichtingsvergadering van de nieuwe vereniging had plaats op woensdag 4 januari 1984, in het lokaal Duivenzolder van het Hof ten Hemelrijk.

De mensen die zich voor de nieuwe kring wensten te engageren kwamen bijeen voor een eerste bestuursvergadering op maandag 9 januari 1984. De bestuursfuncties werden aangeduid en de kersverse vereniging kreeg ook een naam: Heemkring Opwijk-Mazenzele (HOM).

De initiatiefnemer voor de nieuwe vereniging, Maurice Willocx, werd aangeduid als voorzitter, Jan Bieseman ondervoorzitter, Jan Meeussen werd secretaris en penningmeester Kamiel Heremans.

Er werden ook direct een aantal praktische zaken afgesproken om de eigenlijke werking te kunnen starten.

Overige bestuursleden van die beginperiode: Gaby Biesemans, Wilfried Mariën, Dolf Robbrechts en Pierre Van Nijverseel.

De daaropvolgende dagen werd de oprichting van de nieuwe vereniging medegedeeld aan het gemeentebestuur en werd de bevolking geïnformeerd via de plaatselijke en regionale pers. Een aantal instanties en personen en de voorzitters van de heemkundige verenigingen van de omliggende gemeenten werden persoonlijk bezocht door de voorzitter.

Wij aanvaardden in dankbaarheid hun belofte voor steun en medewerking.

De verenigingsorganisatie en de bestuursstructuur en –samenstelling evolueerden uiteraard in de loop van de jaren. Maar de algemene doelstellingen van bij de stichting van de vereniging blijven nog altijd even actueel: binnen een zelfstandige pluralistische vrijwilligersvereniging, met een ruim maatschappelijk engagement, zich bezighouden met diverse aspecten van heemkunde en lokale geschiedenis, in de ruimste zin van het woord.

Van bij de aanvang werd gekozen voor een vereniging die, zowel door haar structuur als door haar werking en activiteiten, de twee deelgemeenten (en dus de vier parochie-entiteiten van de gemeente) zou bestrijken.

Er werd ook geopteerd voor een erg ruime heemkundige werking, dus niet alleen voor het verzamelen en bewaren van heemkundige documenten en voorwerpen, maar ook voor het bestuderen van de plaatselijke geschiedenis en voor het onder de mensen brengen van heemkunde (in zijn diverse aspecten) door middel van publicaties, voordrachten, bezoeken, tentoonstellingen, sensibilisatie met diverse middelen... Vooral met het doel om de Opwijkse bevolking te sensibiliseren voor de heemkunde en om haar laten kennis te maken met de Opwijkse archiefstukken en de heemkundige voorwerpen uit het gemeentelijk (heemkundig) archief, uit het Algemeen Rijksarchief en uit talrijke andere openbare en privé verzamelingen, organiseerde de Heemkring de daarop volgende jaren een aantal opmerkelijke thematische heemkundige tentoonstellingen die telkens een zeer groot aantal bezoekers boeiden.

Anders dan bij vele andere (heemkundige) verenigingen probeert de HOM haar heemkundige werking (en plaatselijke geschiedenis) vanuit de actualiteit te realiseren. Er wordt veel aandacht gehecht aan wat vandaag in onze fysieke leefomgeving gebeurt en hoe de geschiedenis (en ons collectief erfgoed) voor de toekomst bewaard blijft.

Onze toekomstige geschiedenis wordt immers vandaag geschreven!

Onze eerste activiteit naar buiten toe kwam er op vraag van het Sint-Paulus- paardenprocessiecomité. In de rand van de processie 1984 organiseerden wij geleide bezoeken aan de toen nog maar pas gerestaureerde Sint-Pauluskerk. Deze activiteit staat nu nog steeds op ons programma.

Een eerst groot evenement realiseerden wij tegen eind 1984: een grootse tentoonstelling "Het gemeentebestuur en zijn huisvesting 1784-1987", van zaterdag 8 tot woensdag 12 december 1984 in de lokalen van het vernieuwd gemeentehuis aan de Marktstraat. Voor de bevolking was het meteen een eerste kennismaking met hun nieuw gemeentehuis. De tentoonstelling ging gepaard met de uitgave van onze eerste publicatie: een uitgebreide tentoonstellingsgids.

Reeds enkele weken na de oprichting van de vereniging kreeg onze Heemkring, door positieve tussenkomst van de toenmalige schepenen van cultuur Jan Michiels, het feitelijk beheer over het gemeentelijk heemkundig archief (gestart in 1974). Meteen had onze vereniging een vast werk- en vergaderlokaal, eerst in het huidige Gemeenschapscentrum en vanaf 1991 in de oude gemeentelijke jongensschool te Nijverseel. Afspraken hieromtrent werden in een overeenkomst gegoten tussen het College van Burgemeesteren Schepenen. De HOM kwam deze overeenkomst steeds correct en in de ruimste zin, volgens de letter en de geest, na. Onze werking voor het archief gebeurde aanvankelijk in samenwerking en medewerking van gemeentepersoneel.

Tot 1995 was de Heemkring de grote promotor voor het Gemeentelijk Heemkundig Archief. Onze jarenlange ruime en onvoorwaardelijke inzet werd echter door het gemeentebestuurder niet geapprecieerd.

In het voorjaar 1985 startten wij met de traditie van een jaarlijkse heemkundige wandeling, telkens in een ander deel van onze gemeente. Elke wandeling werd vakkundig gegidst en ondersteund door een publicatie die onder de deelnemers werd verspreid. Deze wandelingen gebeuren, twintig jaar later nog steeds, maar dan de laatste jaren in het kader van Open Monumentendag.

In 1985-1986 waren wij de initiatiefnemers en de projectpromotor van een B.T.K.-

project "Inventaris en valorisatie van het onroerend patrimonium in Opwijk" (3 voltijdse mensen gedurende één jaar).

De HOM was binnen het plaatselijk verenigingsleven vanaf 1987-'88 ook een voortrekker voor het gebruik van informatica in de verenigingswerking.

Na vanaf 1986 een aantal eerder losstaande publicaties (heemkundige bijdragen) bezorgd te hebben aan een groep van geïnteresseerden en sympathisanten, startten wij begin 1989 met een eigen driemaandelijks heemkundig tijdschrift: het HOM-tijdschrift. Hiermee werd de Heemkring meteen een ledenvereniging. Op het einde van de eerste jaargang telden wij 199 leden- abonnees. De jaargang 2003 werd verspreid bij schier 400 leden-gezinnen (waarvan een relatief groot aantal van buiten Opwijk) en bij openbare en privé- bibliotheken.

In het najaar 1991 deed onze vereniging bij de bevoegde minister en de diensten van de Vlaamse gemeenschap een aanvraag in voor de start van de procedure voor de bescherming van een aantal Opwijkse en Mazelse monumenten. De nuttige gevolging en het onderzoek naar de opportuniteit verliep aanvankelijk nogal traag, maar vanaf 1996-'97 kwam er duidelijk resultaat. Dank zij het initiatief en de inzet van onze vereniging, die monumenten- en erfgoedzorg in 't algemeen hoog in haar vaandel draagt, kwamen de beschermingsprocedures effectief op gang en werden een 9-tal monumenten en dorpsgezichten in Opwijk en Mazenzele effectief wettelijk beschermd, ondanks bepaalde tegenkanting van enkele gemeentebestuurders die het privaat belang lieten primeren op het algemeen belang.

Ook op het vlak van archeologisch onderzoek kon onze vereniging één en ander forceren.

Vanaf januari 1994 stelde de HOM het gemeentelijk (heemkundig) archief te Nijverseel gedeeltelijk voor het publiek open (deel voor familiekunde en genealogie) op welvastgestelde dagen en uren. Het initiatief was eerder uniek in die zin dat zowel de gemeentelijke beschikbare informatie (o.a. de akten burgerlijke stand, bevolkingsregisters,... 19e eeuw) en de ruime documentatie terzake van de HOM zelf op één en dezelfde plaats en gelijktijdig raadpleegbaar waren, met goede ontsluitingsmiddelen en een effectieve begeleiding van mensen met

kennis van zaken. Het initiatief kende dan ook een erg ruim succes. Volgens sommigen wellicht een te groot succes voor en onafhankelijke en geëngageerde vereniging zoals de Heemkring Opwijk-Mazenzele!

Begin 1995 kwam het nieuwe gemeentebestuur, onder het burgemeesterschap van Vic Everaet, aandragen met een ontwerp van nieuwe overeenkomst tussen het gemeentebestuur en de vereniging. Bepalingen van deze ontwerpovereenkomst hadden duidelijk de bedoeling de onafhankelijkheid en de geëngageerdheid van onze vereniging aan banden te leggen. De werkingsmogelijkheden zouden beperkt worden.

De meerderheid van het bestuur aanvaarde een aantal nieuwe voorwaarden van het gemeentebestuur niet en het ontwerp van nieuwe overeenkomst werd dan ook door de meerderheid van het HOM-bestuur verworpen. Maar het voorstel voor een nieuwe overeenkomst was blijkbaar door sommigen bedoeld om als splijtzwam te dienen binnen het HOM-bestuur.

Grondige aanpassingen in het HOM-bestuur en -organisatie drongen zich op. In maart 1995 gaf M. Willocx zijn ontslag als voorzitter. Op 15 mei 1995 werd door het bestuur een opvolger gekozen: Ingo Luybaert. Sindsdien vormt hij, samen met de mensen van het eerste uur Jan Meeussen en Maurice Willocx, het kernbestuur van de vereniging. Deze weliswaar kleine, maar erg slagvaardige en gemotiveerde bestuursgroep kan steeds rekenen op de actieve bijstand van enkele vaste medewerkers en een aantal occasionele of losse medewerkers. De HOM bleef een feitelijke vereniging.

Ondanks de dikwijls delicate discussies binnen het HOM-bestuur in de eerste helft van 1995, bleef onze heemkundige werking ondertussen gewoon verder gaan.

Vanaf het ontstaan van onze vereniging (januari 1984) tot eind juli 1995 was onze archief- en documentatiewerking praktisch volledig ten dienste en in functie van het Gemeentelijk (Heemkundig) Archief, overeenkomstig de schriftelijke afspraken met het Opwijkse gemeentebestuur.

De onaangekondigde en eigendunkelijke opzegging van deze overeenkomst door het gemeentebestuur begin augustus 1995 veranderde uiteraard de situatie volledig. Sindsdien

werken wij intens aan de samenstelling en uitbreiding van onze eigen archief- en documentatieverzameling en onze heemkundige-geschiedkundige verenigingsbibliotheek.

Door ruil, kopiëren, aankoop maar vooral door giften kon ondertussen heel wat materiaal samengebracht worden.

De zaken in het HOM-archief en documentatie worden veelvuldig benut voor historisch-heemkundig onderzoek en voor praktisch gebruik in tentoonstellingen (onder andere de laatste jaren bij de jaarlijkse Open Monumentendag), voor verwerking in dit HOM-tijdschrift en in andere publicaties, voor de HOM-internetsite,...

Uiteraard is sinds de noodzakelijke en grondige wijziging in de bestuurswerking- en organisatie van 1995 de vereniging er al-leen nog meer onafhankelijk en nog meer maatschappelijk geëngageerd geworden, ten bate van de echte heemkundige werking, met inbegrip van de erfgoedzorg.

Het volledig onterecht achterhouden door het Opwijkse gemeentebestuur van een reeks eigendommen van de Heemkring (boeken en tijdschriftnummers uit de HOM-bibliotheek, diverse eigen archiefstukken en documentatie en zaken allerhande) blijft uiteraard voor ons een moeilijke zaak, waarover het laatste woord zeker nog niet uitgesproken is.

Half januari 2000 startte Heemkring Opwijk-Mazenzele met haar eigen website. Deze site (www.heemkringopwijk.be) is ondertussen sterk uitgegroeid en telt nu elke dag gemiddeld een 110-tal bezoekers. Sinds 2000 organiseert de Heemkring jaarlijks Open Monumentendag in Opwijk, met telkens 's anderdaags Monumentenmaandag voor de schoolgaande jeugd.

In november 2002 startten wij ook met een eigen elektronische HOM-nieuwsbrief (via e-mail).

Sinds 1 november 2003 hebben onze HOM-leden (abonnees HOM-tijdschrift) exclusief toegang tot een afzonderlijk deel van deze website waarop een aantal (deels bewerkte) belangrijke heemkundige en genealogische Opwijkse bronnenbestanden staan.

In ons volgend nummer geven wij een volledige chronologische lijst van onze activiteiten naar het publiek en de leden toe, soms in samenwerking met andere verenigingen, in de twee afgelopen decennia.
